Kredo

TARİX İNSANIN ƏQLİNƏ VƏ İNAM UĞRUNDA MÜBARİZƏSİDİR!

Müstəqil ictimai-siyasi, publisistik qəzet №04 (1298) 27 yanvar 2026-cı il Qiymətı 1 manat Qəzet 1999-cu ilin oktyabrından çıxır

QURDAĞZI DUASI

"Söhrab Tahirə məktub" qəsidə-poeması əsasında təxmis-poema

Təqribən 20-25 il bundan əvvəl Xalq şairi Söhrab Tahirə həsr olunmuş qəsidə-poema yazmışdım. O vaxt həmin əsərin yazılması üçün Söhrab Tahirin yanağındakı xalın Bütöv Azərbaycan xəritəsinə bənzətməm istinad olmuşdu. Bəli, "Söhrab Tahirin yanağında bir xal var Bütöv Azərbaycan xəritəsinə bənzəyir". Qəsibə boyu bu obrazı diqqətdə saxlamışdım. Son günlər İranda baş verən hadisələr həmin qəsidəni yenidən düşüncə gündəmimə gətirdi. Minlərlə adamın - dinc etirazçının güllələnməsi, eləcə də edamlar varlığımı sarsıtdı. Heç bilmədim "Qurağzı duası" adıyla bu təxmis-poema necə yarandı.

Müəllifdən.

Əli Rza XƏLƏFLİ

Salam ustad, səninləyəm, - yaxınında, uzağında,
Ya yanaram, ya donaram - alovunda, sazağında.
Gözüm yanır dərd selinin sahilində, qırağında;
Söhrab Tahir, həsrətlərin dağ oldumu öz yağında,
Gənclik getdi, dərd içində o çağın da, bu çağın da.

Səninkidir taleyinin dərdi qucan xəritəsi,
Bir ananın ahı yanan, dili can-can xəritəsi,
Sinəsində doğram-doğram bir həyəcan xəritəsi;
Tanrı çəkmiş qara xaldı Azərbaycan xəritəsi
Bütövlüyün vüsalına çatıb şair-yanağında.

Dərd bulağın qurumadı, təşnə-təşnə içən yoldu,
Xudafərin körpüsündə doğru-düzü seçən yoldu,
Savalandan gələn yoldu, - dərd zəmisi biçən yoldu:
Alnındakı qırışları Həştadsərdən keçən yoldu,
Qoca qartal yol gözləyir, həsrət çəkir Bəzz dağında.

Gözlə hələ, üfüqlərin qan rənginə boyanmayır,
Qoca tarix dözümlüdür, zənn eləmə, oyanmayır,
Tüstülənir korun-korun - nə sönməyir, nə yanmayır;
Zaman ilə cəngə çıxıb yorulmayır, usanmayır,
Tufanlara tapşırdığı taleyinin sorağında.

Olanları, olmazları dilə gətir, sözlə hələ,
Qoy qorlansın, qoyma sönə, ocağını közlə hələ,
Al bıçağı, kəs yaranı, göynəm-göynəm duzla hələ;
Söhrab Tahir, bu dünyanın üzü bərkdi, gözlə hələ
Bir gün gələr işıq yanar, anaların çırağında

Görə bilməz el dərdini lovğa-lovğa ədailər,
Çərən-pərən siyasilər, dil-dil ötən sədailər,
Hər nöqtənin axarında hökmü verər nidailər;
Ərk qalası incik düşüb, neçə vaxtdı fədailər,
Harda qaldı, gəlib çıxmır ilin, günün bu çağında.

Bir şamanın duasından qəm ələyib, kədər ayır,
Görək niyə tarix belə ötən vaxtı hədər sayır,
Qoca Təbriz yarasından öpən sözün xəbər yayır;
Səttar xanın, Bağır xanın sümükləri sızıldayır,
Arzuları şaxta vurdu, qış dondurdu budağında.

İran taxtı... ağırlığı Azərbaycan dirəyində,
Ölkə bütün abad olsun arzu, istək diləyində,
Qırmanc yeri zolaq-zolaq haqq əvəzi küləyində;
Söhrab Tahir, naməd dünya od qaladı ürəyində,
Dağ olmayan dərdlərinin yağı yandı cızdağında.

Söhrab Tahir göyümüzdə ildırımlar çaxır yenə,
Bulud-bulud duyğuları, fikirləri yaxır yenə,
Zaman yollu, yaddaş dilli tarix bizə baxır yenə;
Behrəngini boğan sular boz-bulanıq axır yenə,
Diri gözlü can üstədir o dağın da, bu dağın da.

Azadlıqda vüsal yolu, keçə bilsə bir nəfərin,
Həsrətinə qovuşmayan əvəzidir min səfərin,
Dərd içində özü çəkir ağrısını bu kədərin;
Min ildir ki, dərd daşıyır sınıq düşüb Xudafərin,
Dərd daşıyır, ələm çəkir o tağın da, bu tağın da.

Hər yalana uyma hələ, hər küləyə uçma hələ,
Sözümə də deyirəm ki, muştuluğa qaçma hələ,
Qəzəbini boğub saxla, zamanı var, saçma hələ;
Söhrab Tahir, əllərini yumruq elə, açma hələ,
Nahaq qanım göl-göl olub Xan Arazın qırağında.

Ya qanana, ya yanana... bizdən yeylər belə demiş,
Dərdi əkmə, qəm içərsən... aqllərin diləyiymiş,
Bu nə bəxtdir, üstümüzə tükənməyən dərd ələmiş;
Söhrab Tahir, dərd var imiş dərd yanında şükür imiş,
Ağ dəvəni düzdə qoyduq gözüm qaldı göz dağında.

İlhamımdan nida gəldi, varlığıma söz ələndi,
Qoşun-qoşun fikirlərim qəzəb oldu, yüz ələndi,
Zənn eləmə tariximiz yad əllərdə düz ələndi;
Tiftik-tiftik heşan oldu, ilmə-ilmə çözələndi,
Qarabağın xalıları yağıların ayağında.

Söhrab Tahir, göy üzündən baxa bilsən bu diyara,
Görərsən ki, dərd ağacı Araz boyu dolub bara,
Yüz illərdir Təbrizimiz həsrət qalıb bir bahara;
Bir köşəyin ağrısına əvəz olar bircə yara,
Karvan azar ürəyində sıralanmış yüz dağında.

Çox gözlədik, ömür bizə əl vermədi, yaş qıcadı,
Səndən gələn yolumuza yağıların daş qıcadı,
Yurdumuzu qəsb edənlər göz ağartdı, baş qıcadı;
Üzü dönmüş bu fələk də neçə kərəm diş qıcadı,
Gülüş dondu gözəllərin gömgöy olan dodağında.

Bizim şərəf tariximiz -kitab-kitab, bilim-bilim,
Parçalandıq, yağmalandıq bölgə-bölgə, bölüm-bölüm,
Talanmışıq kəlmə-kəlmə, kəsilmişik dilim-dilim
Dən tutmamış zəmilərin boğazlanır bəlim-bəlim,
Nə biçindi, qansız-qansız... biçinçinin orağında.

Söhrab Tahir, ulartım var, dağlar boyu qurd qoxulu,
Nəfəsim var bulud-bulud, torpaq-torpaq yurd qoxulu,
İnadlara sinə gərən inamları sərt qoxulu;
Ürəyimdə bir kitab var - Vətən adlı, dərd qoxulu,
Qoy el görsün nə yazılıb bu kitabın varağında.

Birlik olsa, kama çatar öz eşqində oğuz boyu,
Xudafərin yasdan çıxar, məclis qurar türkün soyu,
Gün gələcək, çalınacaq Təriz üstə turan toyu;
Qoca dərviş, tut əlimdən haray salaq Vətən boyu,
Baş əyərik Xətaiyə - Səfiəddin ocağında.

Səni yoldan eləmədi bu dünyanın varı-yoxu,
Varlığına güc gəlmədi tamahların azı-çoxu,
Qüruruna boyun əydi ehtiyacın acı, toxu;
Kəmanəni çəkmisənsə geri dönməz bir də oxu
Söhrab Tahir, ehtiyatın varmı sənin sadağında.

Azadlığın eşqinə bax, Fərhad gedib dağ yarsa da,
Darda qalan şiri gör ki, qəfəsində bağırsa da,
Bir «Qurd ağzı» duasına ümidlərin ağarsa da;
Şəhriyarın salamına Heydər baba çağırsa da,
Gordu baba - Ziyarətdən cavab yoxdu Kirs dağında.

Öz içindən yanan odla dolandırar günəş yeri,
Yerlə göyün arasında nizamlayır bu məhvəri.
Bu nizamın içində də yenə bilmir xeyir şəri;
Əllərini öz qoynundan çıxarmayıb Pişəvəri,
Bəhram-Gurun tacı qalıb iki şirin qucağında.

Söhrab Tahir, unutdunmu yaddaş-yaddaş qəm izləyən,
Sinəsində zaman yeyib, gözlərində il gizləyən,
Səndən ötrü diləyini oda tutub dil közləyən;
Həsrətinin bir küncündə bir ömürdə yol gözləyən,
Qədri qaldı «Vağzalı»sız rübəndində, duvağında.

(Davamı 2-ci səhifədə)

QURDAĞZI DUASI

"Söhrab Tahirə məktub" qəsidə-poeması əsasında təxmis-poema

(Əvvəli 1-ci səhifədə)

Qoca tarix, dayan görüm, qələmimin gileyi var,
Səndən gələn bu bəlanın ağzı yanmış küləyi var,
Belə getməz, bu dövranın yaxşı-yaman ələyi var;
Araz üstə ruhu yanan bir memarın diləyi var,
Xudafərin körpüsünün kərpicində, suvağında.

Sinəsində odu sönmüş, ocağına qor gətirən,
Dilək dağı meyvəsindən istəyinə bar gətirən,
Ara divar hasarını yıxan oğul... zor gətirən;
Ürəyində ocaq yanır, Savalandan qar gətirən,
Qardaş hanı, kama çata teylənmişin, naçağın da!..

* * *

Qardaş çəkər qardaşına öz bağrından badaş yolu,
Bir gün gələr doğma ellər gül eyləyər daş-daş yolu,
Arzuların, diləklərin səpildiyi şabaş yolu;
Söhrab Tahir, buz bağlayıb azadlığın savaş yolu,
Bir gün olar çat görərik düşüncələr buzlağında.

Ey ustadım, bilirəm ki, od içindən, közdən keçdin,
Yaza-yaza yaratdığın salnamədən, sözdən keçdin,
Nəsil-nəsil ümidlərin yaratdığı gözdən keçdin;
Sən Məhəmməd Biriyadan qalan yoldan, izdən keçdin,
Həsrətləri misra-misra varlığına sızmağında.

Haqqa səsi yetmir daha, nə vicdanın, nə də dinin,
Divlər daha əsir deyil çırağında Ələddinin,
Üzü gülmür yol üstündə nə gələnin, nə gedənin;
Ürəklərdə ahı yanır İbrahimi Firudinin,
Diləklərdə günəş doğa xoş xəbərin salağında.

Dan üzünə səhər gülməz, hər yananın arzusuyla,
Günəş yanar öz içindən odlananın arzusuyla,
Qansızlar da boyun əyən bir qananın arzusuyla;
Bir limana gəmi gələr, bir ananın arzusuyla,
Nəsib olar Nəsibəsi istəklərin solağında.

Söhrab Tahir, görə bilsən göy üzündən qübarları,
Gör nə deyir, Xan Arazın göy suları, axarları,
Cənnətmisal Qarabağın payızları, baharları;
Hər yarpağı şapalaqdı Cəbrayılın çinarları
Fəqət neçə ələm yatır gövdəsində, yarpağında.

Söhrab əmi, sənin sözün hər yanıqlı səsdə qalıb,
Diləkləri əsirlikdə, boynu bükük kəsdə qalıb.
Araz üstə buza dönmüş bir dodağı püstə qalıb;
Ərdəbildən gələn karvan Xudafərin üstə qalıb,
Dəvələri yük altında, şair yanır söz dağında.

Bilirəm ki, qan ağlayır sözlərimin hər budağı,
Qan ağlayır fikir-fikir, sinə-sinə yanan dağı.
Çox gözlədik, açılmadı bu tarixin qaş-qabağı;
Neçələri duza gedir, təpisə də dil-dodağı,
Hələ bilmir sellər yuyub duz da yoxdu, duzlağında.

Çəmənzarın üzü gülər, bülbül uçsa bir çəmənə,
Könül verər şeirim, sözüm hər sevənə, sevilənə,
Ustad, könül bağımdasan, mən heyranam hər nəğmənə;
Mənim adım Əlirzaydı, Əli Rza dedin mənə,
Otuz ildir qalmışam mən haqqı-sayın qınağında.

* * *

Həsən Əbluc, Ənvər Əbluc qardaşları... biri qalıb,
Vüsal Nuru, Sayman Aruz... çiçəklərin təri qalıb,
Savalanın həsrətində dağı dağlı Diri qalıb;
Ellər köçüb, yurdu talan... ocaqların yeri qalıb,
Dərd əlindən dağa çıxan Füzulinin yaylağında.

Yüz bəlanın biri səndən ötüşmədi, Söhrab Tahir,
Yara-yara həsrətlərin bitişmədi, Söhrab Tahir,
Qəzəbimiz bir alova tutuşmadı, Söhrab Tahir;
Şıx oğluna gedən namə yetişmədi, Söhrab Tahir,
Çaparını oxladılar, qan quruyub buxağında.

Azərbaycan... yol ayrıcı... tarix qurban istəyirdi,
Yalanlardan bezmiş dünya təzə sahman istəyirdi,
Zaman təzə qılınc üçün çəkic, zindan istəyirdi;
Fələk ilə əlləşməyə qabil meydan istəyirdi,
Qurbaninin təmənnası - qara ilan çalmağında...

Tamahlar da diş qıcayır - qızıl balıq tora gəlmir,
Fitvalara boyun əyən ağ yerimir, qara gəlmir,
Azadlığın ağacı da çiçəkləmir, bara gəlmir;
İlan tutan ovsunçunun ovsunu da kara gəlmir,
Ha çağırır, ha üfürür, ilan qalıb zolağında.

Haqqa dayaq duran yoxdu, dil verənlər söz döndərib,
Ögey-doğma davası var, görənlər də göz döndərib,
Diləkləri yandırmağa kimlər yenə köz göndərib;
Ruzigarın pəri sınıb, zaman bizdən üz döndərib,
Millət qalıb bu dövranın tənəsində, dolağında.

Bu millətin taleyində qışa dönmüş yaz yorulur,
Ümidlərin səhrasında baxa-baxa göz yorulur,
Zənn eləmə, lil qarışan axar sular tez durulur;
"Azad olan qardaşına" min bir kələk tor qurulur,
Cəhətimiz itib tamam bu şeytanın duzağında.

Təzə külək gəlmir hələ, sis dumanın qovanı yox,
Hələ Əhməd Obalının... qadasının sovanı yox,
Obasını çovğun vurur, yağış döyür tavanı yox;
Hələ haqqın, həqiqətin səsi çıxmır, divanı yox,
Kor dünyanın meydanında... çovqan topu çomağında.

* * *

Biz də zülmün sarayını vara-vara yıxıb sökdük,
Canımızdan qurban verdik, şəhidliyə saray tikdik,
Vətən mülkü abad olsun, azad olsun - qanlar tökdük;
Sən gül əkdin, biz gül əkdik, vay dərməyə zəhmət çəkdik,
Çiçəkləri solub getdi o tağın da, bu tağın da.

Mahmudəli Çöhrəqanlı vətənindən daş apardı,
Savaş əzmi, döyüş gücü hara getdi, yaş apardı,
Şırım açdı dən səpməyə, ötüb keçsən baş apardı;
Səpilən dən şumda qaldı, qarğa-quzğun, quş apardı,
Cücərtilər boy vermədi, çölü basan alağında.

Şəhriyardan bir salama könül açdım dilək-dilək,
Xoşginabdan Təbriz üstə nəfəs gəldi külək-külək,
Qaradağın dərdi dinir, durna payı lələk-lələk;
Qarabağdan əsən yellər gəlib keçir ürək-ürək,
Həsrət, hicran bardaş qurub gözlərimin bulağında.

Dözüm bizi təndir üstə şişə çəkər, büryan edər,
Bağrımızda yanan közlər gözümüzü giryan edər,
O tay, bu tay dilə gəlsə, haqqa üsyan - hər yan edər;
Xələflinin söz tufanı ərşə qalxar, tüğyan edər,
Söhrab Tahir, yağıların donar onun sazağında.

Ey ustadım, zənn eləmə dumanlara bürünürsən,
Gələcəyi aydın olan gümanlara bürünürsən,
Ulu türkə boyun əyən zamanlara bürünürsən;
Qəm eləmə, Söhrab Tahir, hardan baxsan görünürsən
Əbədiyyət heykəlisən Azərbaycan torpağında.

Ey ustadım, min il keçə, yaddan çıxmaz sənin adın,
Sən əbədi söz məşəli işıq alar doğman, yadın,
Əlirzanın varlığında ədalanar hər fəryadın;
O yolları keçən bilər, necə odlar ayaqladın,
Hilalın da bədirləndi Azərbaycan bayrağında.

I hissənin sonu